

БЕДИК АЛДАР, УЛУГ ХАРЫСАЛГА

Коммунист — ол дээрле көргүш чок демиселти, бодуну бүтү амыралында болгаш ажал-чорудууларга бедик алдарын, улут күзөл-сорукут адалаа чорур кижилер. «Партия чонуну херээ дээр турар болгаш чонга бараан болуп турар. Партия болза нийтиле-политиктиг организаациянын дээди хевирин, совет нийтиледин ууртукчу болгаш башкарычы кужу бооп турар» деп, СЭКП-нин Уставында туталар турар.

Ычангаш шак ылым организаацияны — марксист-ленинни партиянын кезиктүү ботурунун артык алдар чок. Мычазла-даа коммунист бедик ады келгиле шак-ла ылым бедик харысалгалыг чорукту хулаадып турар. Партия кезиктүү кижилер кужу-адыла, нийтиле-политиктиг амыралга болгаш хуу амырал-чуртталгага — бүтү тала-биле үзгелериг болур ужурайт. Алардыг ленинни партия бодуну коммунисттеринден ычанар негеп турар.

Совет Эволюциянын составында Тыванын эки-тура-биле каттышканында бээр артык чээрли ийи чыдарык дургууда тыва коммунисттер болза, ленинни партиянын хулаадыгыне арыг шычыны-зы-биле бактаап турар, бистин чуртга социализмни тургузарына база коммунисттер тургузар дээр демиселте боттарынын кужу, чуткулун, ылым турштуну көргүсеттер.

СЭКП ТК-нын ууртулгалы-биле Тыванын партия организаация-зы хоорайнын болгаш калкынын куш-ажылы чонун бодун долгалыр эвилелдеп, ботуну республикаын Совет Эволюциянын республикадынын, крайларынын болгаш областтарынын мунаа-чыларынын олурунче киирген. Тыва АССР-нин Ленин орден-ни-биле шаантананы ол дугайын тодаргай бактап турар. Чуткулдуг куш-ажылы дээр, Совет Эволюциянын орденнери болгаш медаллары-биле чутга бо чылын бээр 450 кире кижилер шаантанал, оларын иштинде үштүн бир кезик кире — коммунисттер, Коммунисттер Ч. Д. Монгуш биле П. В. Астафьев Социалист Күш-ажылынын Маалыры деп алдарыг аты чепи алганнар. Тыва АССР-

нин Дээди Советинин Президиумуну Хүндүлде бижин-биле шаантанан 146 кижини 45-жи база-ла коммунисттер.

«Тийгелес» советтун тойжу-зу, коммунист Куулар Дажы-Серен бо чылын төрөп чус хонга онаштыр (анаа быжылдаан хой 650 турган) 120 хурагын камгалап алган. Бо дээрле оон аксеткилдиг, кызымаккай куш-ажылынын түнелди-дир. Эш Дажы-Серен дээрле өг-бүзенин ас-кежиктиг чуртталгалы дээр бүтү-ле кужун салып, хой-ниинин ажалыга идепкейлиг кижип турар коммунисттер.

Коммунисттер тургузушкунун куш-ажылы фронтунда, улус өөредилгесинде, кадык камгала-лында, культура амыралында ажалдап турар хой-хей коммунисттер боттарынын чуткулдуг куш-ажылы-биле үзгелер-чигеэн көргүзүп турарлар. Олар моон сонгаар-даа улам көвүдээр дээр-зиге быжыг бүтүрелдиг бис.

Бо чылын бирти чартында республиканын малчынары кай-гамчык ажи ажалдап, Чөөн Си-бирь зонадагы бирти черин ая, РСФСР-нин Министрлер Чөвүл-лийин болгаш ВПС-тин пилот-чир Кызыл тутун чаалап алган болтай. Бистин коммунисттерини-тиг ажал-ишчи улут-хууза кыда база киреин өрүтүчүг. Олар көдөз ажал-ишчи бугурадыгын сайыларды, колхоздарын бол-гаш советтарын экономикаын быжылгаар дээр хей күштерин болгаш аргаларын бергенер.

Коммунист бедик алымын, оон улут харысалгалыгын дугайында чуталамын турар, ол чаагай аты бажартап чоруту кижилерин дугайын мааа шы-гыны-биле айттыр херек. Олар дээрле коммунисттерин найырал-дыг болгаш быжыг өг-бүзенин адыга таарышпас үзгелерин кылган, мораль талазы-биле бу-далган, ат-аларын шыкыган кижилер-дир.

Оларын чамызын мааа ап көрөдү. 1939 чылдан бээр СЭКП кезиктүү, куш-ажылы араттарынын ортузунан үштүн Оруйту Оон-оол салыг болгаш бедикте-лазын-биле ажи дуржулганы чеп-диг алган турган. Мычазла-даа кооперативтин акша-херенжигин

самчыгап, бедикте черинге са-дып алган малды бодуну өнүк-теринге орнап, оон ажал-кончаа кирип амырын ол кызыдып ту-руп берген. Самчыдакчы Оон-оол партиядан үлдүрөш, СЭКП Тес-Хем райкому шын кылган. Райкомун ол шийтири дээр СЭКП обкомунга хомудалыг киир-геш, Оруйту Оон-оол бодуну бургузун миннип, моон сонгаар ылым частыргаларын кылба-зын алаап, бодун партияга ар-тыгарын дилеэн. О ол нийтинин өнүгүзүгө хора чедирш, дурм чок чорукту үлдүрөш тургап, партияны арын-иштин чте бо-лай турганал? Партияга үр чы-ларда бактап турган ол комму-нист партиянын болгаш күр-ненин чурум-сагыламын сагы-рын билер ужурайт турган. Мы-чазла-даа Оон-оол коммунист адын шыкынганы ол. Идиглар партиянын хулаадыгыне турбас ужурайт!

Чокта чаа СЭКП-нин Кызыл хоорому Павел Григорьевти пар-тиядан үлдүрөш. Чылдагыны: Григорьев командировкалап чо-рааш, аргалап турган, албанын документтерин чидирген. Пар-тиядан үлдүрөш Григорьев СЭКП обкомунга хомудал бижээн. Шын асес кылга-дыр мен деп, бургузун миннип турга-да, мен ийи артыр шыгыныг кемчег а-ды, харын мен кижилер ужу-райт дээр ишкеш чутул ол чута-лап турган. Ол чуталаа калды-даа үндөш чок.

Мычазла, партия амыралы-нын Уставга көрдүгөн норма-чыктерин, коммунисттер шын-гы сагып чоруту дээр партия организаация оларын ортузу-га үргүзүшүн ажалын чорузур-шын харын. Григорьевти база-ла кижилерин келген. Партияга ол ол ийи чыл турган, дээр ар-теминг. Район прокурору болуп, улут идегелди база алган тур-ган. Чурум үзгелерге, оон чогуур өйдүлде ажи-чалап, кемчег алы-лаан-даа. Аргалап, чогуш-кыр кылгып турган дээр ол 1961 чылда партия кезиктүүнүн кандалычыне шийтирген. Бир чыл болганда, Григорьев партия кезиктүүнү катал кирип алган, ажаа харысалгалыг ажалы даандырган. Мычазла-даа ол бо-

дуну партияны сөзүн аалеп шы-даан болгаш командировкалап чо-рааш, албанын документте-рин чидирген ол-дур.

1960 чылдан бээр СЭКП кези-гүнү Михаил Радигин артык чылдын эгелде Чөөн-Хемчик райкомуну бараа складдын эргелекчиликке ажалдап кирген. Чыл четпейн чорааш, ажалын-дан ол үлдүрөш. Радигин ажал-дап турган черинге ээирик көп, бодуну харылап турары ба-рааннарга шын асес сортаашкын кылдып, райпога материал талазы-биле улут когарал чедирген.

Райпога партия организаация-нын болгаш СЭКП райкомуну Радигин партиядан үлдүрөш дугайында шийтири чераа шын. О улус сүху Радигини дерт чы-лаа хосталганын казып шийткен.

Арагачы, өг-бүзенин чогуш-кырш үлдүрөш, моон мурнуна арагалап, чурум үрп турганы дээр ийи удаа кемчег алыска Оон Суукайны Бий-Хем райо-нда «Кызыл тарааны» колхозтун партия организаация болгаш СЭКП райком партиядан үлдүрөш. Мычаз шийтиргези шын. Суукай база-ла «бургузун мин-нип» турган.

Бистин партияныс коммунист-тер тургузушкунун чорутула-зын улутуру баштар турар. Ба-рык-ла алдан чыл шийтирген бо-дуну мерген дуржулгалы-биле байлак партия ол коммунисттер кижилерин өөретилеэн, бүтү ажалыг чонга, партия кезиктүү эвестерге улут үзгелерин көргүзүп келген. Партияны баштын болур бодуну ол чаагай алып теле-тиг адалап турары-биле бистин партияныс күштүг. Оон-биле жа-ды, партиянын болгаш күрненин чурум-сагыламын хажыдып чо-рутурар — арагачылар, хулган-нар-биле, ажал-агылым эвестер-биле, самчыдакчылар-биле бол-гаш төлөп чок өске-даа кижилер-биле партия шыгыныг демисе-жур, оларга артык чок болур ужурайт. Коммунист дээр өд-дешкиниг демиселтер бир чу-гула айттыры оон-биле шийтир-леттир.

М. ПАХОМОВ,
СЭКП обкомуну чамыда
партийкомиссиянын даргазы.

Тудугуларын чедикшигиги куш-ажылынын исте-рин бо-ла болтай. Республика найысмадында бир-ле ду-гаар туттунуп турар беш кат бажынар хоорайны ийги кварталында бедик үнүп турар. Чурумта: ийги кварталдык ийги хевирин. Фото О. НАМЧЫЛАНТЫ.

КЫЗЫЛ ТУКТУ САЛБАС ДЭЭШ

Районун-даа, тус-тус ажал-агыларын-даа куш-ажылы чедикшигиги кыда ажалдап турар кижилерин шуут хамаары. «Найырал» советтун хойжуу К. Алабаш оң сес чыл дургуунаа кадарчынын харысалгалыг бол-гаш хулаадыг дугайында күүсе-диг келген. Оон өвүр дээр пен-сиялап үнгенде, боду кол каларчы болган. Оларын кайгы-даа мал ажалыга чуткулдуг ажалдап келген. Ук хойжу чте хойга овааштыр 97 хураган алыр дээр хулаадыгын 102 хураган кыл-дыр күүсетилеэн, бир хойжа-на 3,5 кг дук алган. Ам кедир чылын чус хойжа-на чус хура-ган, бир хойжа 4 кг дук алыр деп турар.

«УТКА 25 чылы» советтун Архискан ферманын сааныны Бойбу Силинмаа мал ажалы-нын продуктулуун бедиктерге бодуну куш-ажылы улут-хуу-зун кириген болгаш чонун мак-талып чаалап алган. Артык чеди айлар дургуунаа бир инекек овааштыр 1404 кг сүтү саап ал-ган, оон социалист хулаадыгы — 2000 кг сүтү саап алыр болур. Чыл төңүзүгө чедир ол хулаа-дыг ажи күүсеп деп турар.

«Найырал» советтун Бара-Таз салбырын хойжулар малдыг чыл төлүн бүрүн камгалап алырын база дук бугурадыр кевүдериин талазы-биле бедик көргүзүлгени чепи алган. Бо ажал-агыла мунаагы малчы-нарын хулаадыг эскен. Семир-тигге немелде ленин бода мал-дыг кадарчылары болгаш хаан, быгаа ажаакчылары чепи ап ту-рар. Ол болза советтун ажал-чынарын, тускай артемин-лерин күженишкенин ажал-лаанын түнелди болур.

Партиянын XXIII съездинин төөгүтү шийтиргенин амын-ралга боттандырылган, районун көдө ажал-агылынын ажал-иш-чилери нийтин-биле чылын бир-ти чуртталга багыт асес түнел-дерлиг болган: планда ажи 476 тонна сүт, 99 тонна этти, 62 тонна дукту күүсептир саткан. Эт, сүт бугураа талазы-биле «Найырал», «УТКА 25 чылы» советтар, дук бугураа талазы-биле «Хулаадыг» колхоз өки түнелдерин чепи алганнар.

Районун көдө ажал-агылы-нын ажал-ишчилеринин чартык чылаа чедикшигигин чогур үнелди алган — СЭКП обком,

Тыва АССР-нин Министрлер Чө-вүлени болгаш облопрофсоюзлар районнар ажалында шийтир Кы-зыл тукут бо районга тыпысрга, ажал-иш улам чуттук хайныгып турар. Күүсепте эт, сүт саары-нын ушкү квартал планы артык чыл-биле бедиктерге дээр күүсептир турар. Сүт саарынын уш-кү квартал планын «Найырал» советтун ажал-ишчилери ажи күүсептир.

Район күрүгө дук саарынын чыл планын 103 хулаадыг. Бо талазы-биле «УТКА 25 чылы», «Найырал» советтар, «Хулаадыг» колхоз өки түнелдер-лиг болган.

Малга быжыг чем-сууруу бедик-кери — чутулаа соруга. Черниг чайгаар үнген өд-сигенин бедик-кери Жданов атыг колхоз биле «УТКА 25 чылы» советта дээр чоруп турар.

Малчынар дугайында сагыш салышкын күнелтип турар. Чыл эгеленде бээр 30 чуртталга бажынары, 13 чунар бажынары, 2 кызыл булуңнар ажалалта кирген.

Мычазла-даа районун мал ажалы-нын хулаадыгыне чедиктер бары чажыт асес. Малдыг баш са-нын өстүренин пилы Жданов атыг колхозта, «Улут-Хаа», «УТКА 25 чылы» советта күү-сетилеэн.

Малдыг тарып боозадыгын чамык ажал-агылар организа-ция чок чорудуп турар. Тойтула та-рып боозадыга пунктуз тары-лган шийтир багыт кылмып тур-ла, «Хулаадыг» колхозтун зооветажылдакчылары чогуур үе-зинде кемчег албаан. «Куш-ажы-дын хосту» колхозтун тарып боозадылга кирер кошкарлары азыг болган.

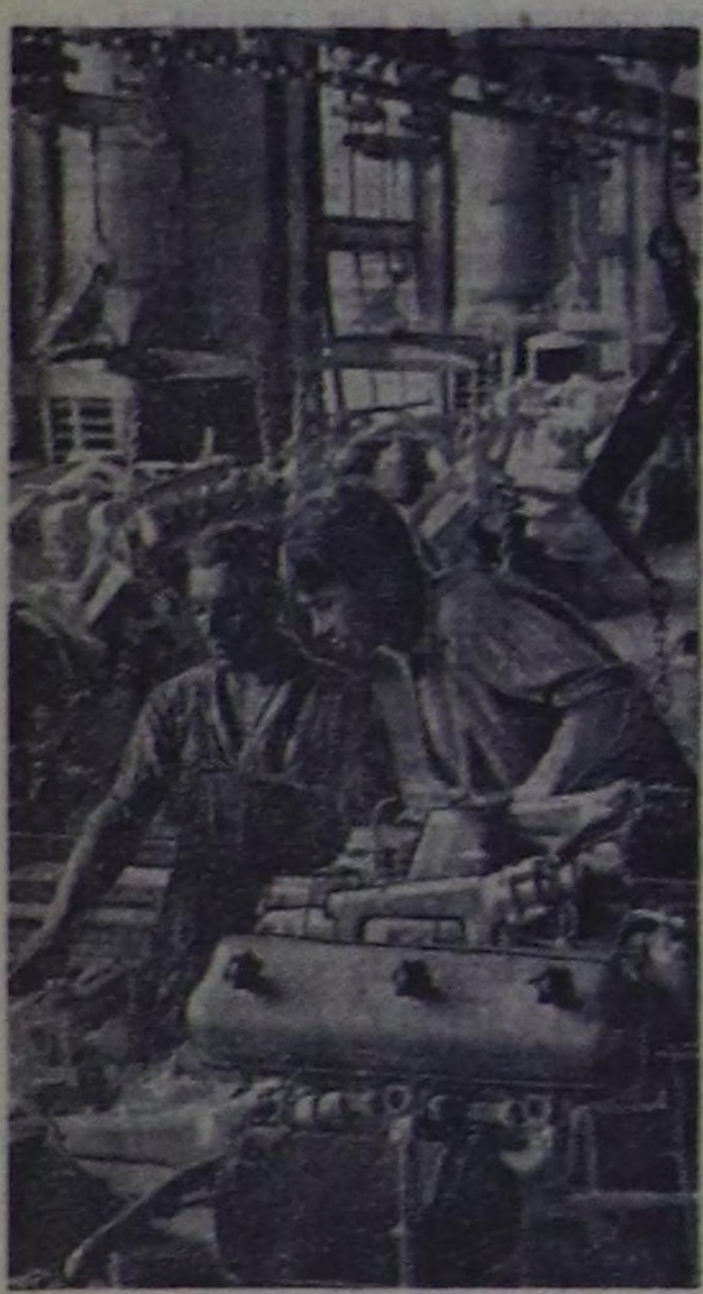
«Улут-Хаа» советтун Эжым-де дымка хей малчынары бар. Ра-йонун кинофикация чери чыл эге-зинден бээр ол малчынары кино чорутулаан. Районун херекчилик-тер нийтигелерин баштар чери ол черге турм салыг организа-таваан. Малчынар мычангап Бады-Бодун аам Эйдиг-Хемнин калысчалыг бедикте херек. Мал а-чылары, зоотехниктер, кадарчылар бедикте ажалын баш бурунгаар чоруткаш, тарып боозадылган а-густун сестен эгелдеп чоруда берген. Бо аразында 700 хойну тарып бо-озаткан. Тарып боозадыла пункту-зуда ажал өки организаациянын, бугурадыгын куш-дегилдеги ажи, хуу бугу 20 ажи хойларын тарып боозадып турар.

Ол бүтү чедикшигигин бедик чедиктерин районун му-наагы малчынарын чокта чаа болуп артык чевүлде хулаа де-миселде. Ол хулаадыг кижилерин районун бүтү малчынары-га кийгыры үлдүрөш. 49 мал-чынар ажаа өрктүг чүлүлде-би-ле шапталган.

С. НАМЧАН.

Д. АРАНЧАА.

Машина тудугжулары Вьетнамга

Ярославский мотор заводу хей тонна күчүлүг автомобильдерге болгаш тракторларга дизельдик хөдөлдиркич-лери бугурадыгын эң улут бугурадыгын ала-ган. «ЯМЗ» маркалыг шимчедикчи хөдөлдиркич-лерге бистин чурту-вуста болгаш даштында негелде улугатин.

Ам ол коллективтиг хей хөдөлдиркичлери маалырыг Вьетнамга чорудуп бээр-биле кы-лып турар. Оларны ВДР-ге моон мурнуна база чорудуп берип турган. ЧУРУНГА: Хөдөлдир-кичлер хевирлээр ушактул мастери В. Илепкин (оң талазын-да) биле слесарь-аппе-ки К. Потемкин хөдөл-кичлери чорудуп бээрине бедиктеп тур-лар.

Фото И. Дининини.
СЭТА-нын фотохрони-казы.

МАЛ АЖЫЛЫНДА ЧУГУЛА КАМПАНИЯ

Чогуур үезинде организаастаар

Малдыг баш санын өстүрөнтө, оон продуктулуун бедиктерге тарып боозадыла аи чугулаа ролду ойноп турар. Оун чогуур үезинде органи-заастыг чорудары кызыраашкыны болдурбас дээрин мал ажалынын тускай артемингери хамаанок, малчын бургуу ажи билдир-апарган. Мычазла-даа бистин чамык уур-туздарымыс болгаш тускай ар-темингери бо чугулаа ажалды херекке албайн, оон бедиктеп багай чорудуп турар.

Улут-Хем районун «Улут-Хаа» советтун Бок-Чыраа салбырын Алды-Шынаада сүт-бараан ферма-сында бо ажал дымка чептес тур-гунда. Ол ферма артык чылын чус инекек овааштыр чутга 49 быгаа-ны алган. Ол чорукту каталтаваа талазы-биле салбырын ууртуку-лар болгаш тускай артемингери ам-даа чогуур хемчеглерин албайн турар.

Ол сүт-бараан фермазынын тарып боозадыла техникум Тамара Сотнак фермага ажалдап эгеленгенде бээр ам бир чыл ажи, бо ажалга дур-жулгалыг апар чылар. Оон өнр чы-

лын тарып боозаткан инектеринден 83 инек төрөп, а бо чылын 300 инекти тарып боозадып турган, оон 175-жун август 18-ке чедир тарып боозаткан. Инек тарып боозадып ол техниктиг негелдеринге салбыр эргелекчи Ревник, салбырын зоотехник Силантеева, ферма эргелекчи Демур-оол олар чогуур кичегейин салбайн, оларын өй-шаанда хандырып келген. Чайгы үеде ко-дан-биле кады көжүрүп чоруту-дун тарып боозадыла пунктуз кылмып бээрин ол дилеэн, ылым пунктуз салбырын чазынакчылары боттары кылмып болур турбже, сал-быр эргелекчи оун кылдыртып бээрин алаааа хиренде-ле, бо ху-нге чедир кылдыртып бербен. Ин-дыг пункт чокта инекти чуртума таарышпас байла-биле тарып боозадып келген, а эрги пункт бар-даа болза, ол шуут сандан үнген. Индыг байдалга тарып боозадыла чедикшигигин бедик дээрин Тамара бодуну дуржулгалыгын билер.

Фермазын инектерин аразында алды азыг инек бар. Оларын бол-гаш кужу арган инектерин немелде

чемпер-биле ажи кемчегер дугайында зоотехникке-даа, мал ажалын-даа Тамара чугулаадыга, олар ону ки-чегейге албаанар.

Көжүп чоруту тарып боозадыла

Боозадылга пунктузунда

Улут-Хем районун Жданов атыг колхозуну бир кол адыр мал болуп турар. Артык мал ажалы-нын тускай артемингери, малчы-нарын нийтинин малын баш санын өстүрөш, оон продуктул чорун бедик талазы-биле хемчеглерин ап келген.

Мал ажалынын талазы-биле бир кол айттырг — малды өй-шаанда тарып боозадыр болур. Бо ажалды чугулаа көрүп келгени-биле кадар-чылар ажи көргүзүлгени чепи ап турар. 1966 чылдын бирти чартында-ла колхозта чус баш төрүүр хойга овааштыр 88 хураган алыган. Чамык кадарчыларын ажалынын чартык чыл түнелди өөрүтүп кел-ган. Чижээ, Донгак Даспан-оол чус баш төрүүр хойдан-на 105, Аратына

пунктуз чок чорук улут болгаш ху-нажын инектерин хулаадыгы артыр-бейн өй-шаанда тарып боозадыр-га шаптык бооп турар.

Бо чедиктерин чайладырын талазы-биле чогуур хемчеглерин алы-рын советтун дирекциясында негет-тинип турар.

Бо чылым 6000 баш хойну тарып боозадыр колхоз планнаа. Ол амыр асес соруга, ажаа өй-шаанда хынамчалыг бедикте херек. Мал а-чылары, зоотехниктер, кадарчылар бедикте ажалын баш бурунгаар чоруткаш, тарып боозадылган а-густун сестен эгелдеп чоруда берген. Бо аразында 700 хойну тарып бо-озаткан. Тарып боозадыла пункту-зуда ажал өки организаациянын, бугурадыгын куш-дегилдеги ажи, хуу бугу 20 ажи хойларын тарып боозадып турар.

С. НАМЧАН.

Д. АРАНЧАА.

«Тувинская правда» солунун 1942 чылда үнген номеринин бирозинде бичип чуту үнген. Ажаа: «Алгы заводуну амын ажалычы, артевич Кертик-оол Хүрек-бен бугурадыг оналда-ларын үргүлчү ажи күсүдөп тур-лар. Куш-ажыла аажок суну-луг болгаш ак сеткилдиг...» деп бижээн.

Чокта чаа ССР-нин Дээди Советинин Президиумуну Чары-нын бугураа орденер болгаш медалдар-биле шаантаналарын даандыган «Тувинская правда» болгаш «Шыла» паралаа. «Ху-лаадыгын демисе» орден-биле шаантаналарын аразында Кер-тик-оол Кадыр-оолович Хүрек-бен деп, алгы заводунда контро-лёр-мастерин аам бар болган. Солуннарга үнген бо ийи ажал-агыларын артык барык чээрин беш чыл чедип турар. А оларын кайылында-даа ол кижини дугай-ын чуталап турар.

Кертик-оол Кадыр-оолович бодуну куш-ажылы амыралынын тыва улустун төөгүзүлде су-рагалы 1930 чылда, 14 харыг бичип оон турган эгелден.

Ол чылын тыва бижик чога-тылган, колхоз туртузуп калба-ган, а октябрыда ТАР-ыны VII Улут Хулаа болгаш ажаа рес-публиканын чаа конституцияны хулаа ап, капиталист эвес өрүтүп, социализмге хажууру-ну орун тодартакан, 1930 чыл-да Чөөн-Хемчиктин Хайыракан сумунага баштайгы колхозту тургузуп турда, Кертик-оол ар-

тыг кирген. Оон бээр-ле оон ажал-херээ болгаш аажы-чаан нийтинин болгаш артевич эрге-ажылыга херек, чугулаа деп мы-дыг негелдерге бүтүн чагырт-кан.

Херек болганда, Кертик-оол хуу үнмөдө-ле эгелер кезип, араттарын колхоз ажалычы кийгырып, а боду ажалдан хамыкты сойгай эеп кедир турган. Чутула болган-да, артевич Кертик-оол амык өөрү болгаш ман кезиктүүнү-биле кады хуу-чун чок чоруп, өөдөжоттарын сойгалап, массаны чаа амыралдыг бугураа кижип турган.

Амык оон баштай хой кадарып чорааш, оон соонда кожуун төвү-ге саржап кылмыр черге ажал-дай берген. 1936 чылда Араттын революстү шеринге барган. Чутга чыл ажи чорда, ону кы-мыгаар аставазынын командир-инге томуйлаан. Дугурадыгын дайындыг амыралдыг чыларын өрткөн, Кертик-оол Чедерге тур-ган ажа-иштин ажалыне чынып келген.

Бир-ле катал мычангы Бок-Тей сумузуун даргазы ону кел-диреш:

— Биске бызачылар аажок херек болуптур, сес шыдаар сен бе? — ээон.

— Бызачылар көрбөс кижилер болгай мен... Шешеп көргөй-де, харын.

Школа тууунга кирип каан, ажаа каш-ла кижилер ажалдап, мышты боттары кезип, өөртүп ап, чонуп, кертип, салып турган.

Оон өөрү база-ла бызачылар чор-баан кижилер. Мычангаш хей удаа сумелжиин тургулаан. Чуту-даа болза ийи чыл ажалдап тур-гаш, школарын тузуп апканнар.

— Тудугу апарганым бо бөөр дээр, чаа кылмып тудуп бар бе деп бооза-биле даргага челе бердим — деп, аш Хүрек-бен чу-галды.

— Тыванын алдын улетур кидилгениг Хараал бээр кижилер херек деп Кызылдан айтышкын келди, чүү деп боозар сен? — деп, дарга мындыг болган.

— Мында ам боозар чүү бөөр, дайын үези болгай бо. Херек бол-ганда, мен харын чорудунар, дарга.

Кызылга артевич хал чедип келген. Алдын кидилин ажа-те-герик-даа берген. Ийи, үш кондуу маанаа, хурунениг хааа ажалыг зарыгаатын-ла турар. База бир ийи хуу маанаа, ажал чо-гулдан шугулу хайныккан, баш-тап тууар кижиниге челе берген.

— Бисти кажан чорудар чү-вөд, мынчаа ажал чок, ажаа олурар чүү деп чымыл, бо?

— Орук чок, Улут-Хемин жужу басыраан, орутукун, эки дугу бээр мааар апар — деп, дегилди тайылбырлаан. Мычан Хүрек-бен Улетур кижини салыгыне бажып кире берген.

Ийчан амык кижини турштут негелдиги сайты көргөш, ону тур ажалдаары-биле алыг за-водун чорудулаан. Ийчан 1942 чылдын март ай турган. Чаа кел-ген «тур» кижини кидил ийи өөр черге киирген, хүнде норма бугуру чартыг аажок ийи. Бугу-ле ажалды хол-биле кылмыр. Мы-чангаш ол норманы кижилер бо-лаа күүсөдүрткөн турган.

Анык, шымак, ажалга чуту-дуг оон 6 шапкын ажалын 5 шапта күүсөдүрткөн турган. Ону ычачы, кончуг эки мастер Фа-дей Газизович Газизова быжы-лаан.

— Ол-даа магалыг-ла кижин ийи, шалда-ла пенсия, ам-даа Кызылда чурттамышан. Хостун башкымын болгаш өлүгүнүм ажа-да аажок хулаадып чоруту мен — деп, Кертик-оол Кадыр-ооло-вич сактып чуталап олар.

Ажалын деп аты ол эл-дөдөдө бээр ам 25 чыл чедип турар. Демги «тур» деп сес шал-да чыткен, оон орун мастер деп мергежи солаан. Ийча хей чылар иштинде чыгыс-ла ол за-водка ажалдап, оон-биле кады оуп, ажалын, мергежиин-даа кел-ген.

— Анык назыда ажалдаарга-даа магалыг-ла: ажаа-бышак чычкы, карак көсүк, хол туттуу-гур, утаан сергек, чүвөө өөренин-чел, дилим — деп, хоочун ажал-чын сактып чуталап олар. — Ий-чан заводка ажалдап, амын шымак, база-ла хей турган. Ка-жан херек апарганда, 2—3-жаа элчегин улаштыр ажалдаптар: дайын үези, бистин бугуру тур-ар продукцияны, мынчаа кидил ийи фронтуга херек деп эки биллп турган бис. А ажал сөө-дүнде шериг өөредилгесинге өө-рөтүп, өлөчүлөп турдуус. Мен ийчан заводта өлөчүлөп отыра-дым, Чамыкта шериг өөредилге-нин жоокшар, өөрүмдө: дышта-нын удуу алыр бис бе азы ажал-да кириптер бис бе? деп айты-рымага, олар — «ажылдаар хе-рек» дедир, ийчангаш улаш-тыр ажалдан кири

Коммунистиг ёзу-биле

Үшкү арын

